

УДК 377/378:006

DOI 10.31376/2410-0897-2018-1-37-52-59

Наталія Миколаївна Ваніна,
кандидат економічних наук, доцент,
старший науковий співробітник Інституту
професійно-технічної освіти НАПН України,
e-mail: nvanina.science@gmail.com

МОДЕРНІЗАЦІЯ СТАНДАРТІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

У статті розглянуто проблеми модернізації стандартизації професійної освіти. Відзначено зв'язок стандартизації та професійної освіти. Виділено основні напрями стандартизації професійної освіти в Україні. Розглянуто напрями створення в країні центрів розвитку кваліфікацій. Виявлено компоненти стандартів професійної освіти. Позначено такі проблемні питання стандартизації професійної освіти, як глобалізація і стандартизація освіти. Запропоновано використання інноваційних технологій у процесі навчання.

Ключові слова: стандартизація освіти, модернізація професійної освіти, компоненти стандартів, глобалізація освіти, професійні стандарти, освітні стандарти, інноваційні технології.

Постановка проблеми. Динаміка розвитку соціально-економічної ситуації в країні і світі показує, що якість людського капіталу в сучасних умовах відіграє ключову роль. Безсумнівно, що в умовах інфляції, нестабільного стану української економіки зростає увага влади до структурних змін в економіці, що дозволяє реалізувати інноваційні технології. У зв'язку із цим також посилюється увага до кадрового потенціалу сучасного інноваційного виробництва, до підготовки кваліфікованих кадрів і обговорення подальших проблем розвитку системи освіти в новому виданні Закону України «Про освіту» [1].

Аналіз останніх публікацій. Методології розвитку професійної освіти, аспектам стандартизації підготовки кваліфікованих фахівців значну увагу приділяли багато вітчизняних і зарубіжних вчених.

Так, наприклад, В. Кремень [3] за результатами аналізу наявної наукової літератури переконує, що проблема стандартизації професійної освіти завжди була і є у центрі уваги вітчизняних учених. В. І. Луговий визначає особливості стандартизації професійної невищої і вищої освіти [6].

Л. Б. Лук'янова і колектив співавторів обґрунтували методологічні засади, зокрема принципи та умови, розроблення професійних стандартів як основи стандартів професійно-технічної освіти, розробили методіку створення професійного стандарту, де основна увага приділяється соціально-економічним аспектам професійної діяльності працівника. Важливими результатами дослідження є визначені науковцями складові науково-методичного супроводу стандартизації освіти [7].

Результати аналізу наявної наукової літератури переконують, що проблема стандартизації професійної освіти завжди була у центрі уваги вітчизняних учених.

Провідний науковець у галузі професійної освіти і навчання В. О. Радкевич висвітлює теоретико-методологічні засади розробки державних стандартів професійної освіти, обґрунтованих науково-методичним забезпеченням та порівняльним аналізом зарубіжного досвіду стандартизації [9].

Важко переоцінити значення прогностичних ідей колективної монографії «Державні стандарти професійної освіти: теорія і методика», що була видана у 2002 р. [8]. Вагомим вкладом у методологію розвитку професійної освіти та аспектів стандартизації підготовки кваліфікованих фахівців є, також, аналіз компетентнісного підходу та обґрунтування змісту поняття «компетентність», вітчизняного вченого В. В. Ягупова [10].

Метою статті є розгляд проблемних питань стандартизації та перспективи їх вирішення в процесі модернізації професійної освіти.

Виклад основного матеріалу. Термін «модернізація» вже не один раз застосовувався до освіти, потім витіснявся то поняттям «реформа», то невизначеною категорією «розвиток». Але в останнє десятиліття термін «модернізація» набув філософського і культурологічного змісту.

Можна зробити висновок, що стосовно освіти модернізація означає:

- по-перше, її адаптацію до зміни соціально-економічних і державно-політичних умов розвитку України;
- по-друге, освоєння досвіду модернізації освіти, накопиченого більш розвинутими країнами;
- по-третє, модернізація аж ніяк не означає копіювання, тому що до її цінностей належать культурна самобутність, дбайливе ставлення до традицій, відмова від одноманітності, варіативності підходів до вирішення однотипних проблем.

Термін «модернізація» дуже близький до поняття «реформа». Але якщо реформа передбачає реалізацію деякого набору заздалегідь передбачених заходів, то модернізація – це процес, метод і одночасно загальний напрям змін.

Дуже близькою до поняття «модернізація» є і категорія «розвиток». Але розвиток – це природний і всеосяжний процес, він має мимовільний характер і не має мети, а модернізація є людський задум, а значить, обов'язково передбачає мету і план дій щодо її досягнення.

З усього вищесказаного випливає, що концепція модернізації – це не просто програма назрілих змін в освітній сфері, а це також і нова філософія освіти, яка визначає її нові цілі й нові цінності і вводить у контекст усеосяжних модернізаційних процесів, що протікають в Україні – в її економіці, культурі та соціальній сфері.

З-поміж стратегічних напрямів розвитку професійної освіти особливе місце належить зміцненню і модернізації матеріально-технічної бази та інфраструктури освітніх установ.

Система професійної освіти повинна бути орієнтована на випереджальний розвиток, оскільки на сучасному етапі зростає потреба у висококваліфікованих робітниках і фахівцях середньої ланки.

Необхідно суттєво активізувати зміст і підвищити якість професійної підготовки на цих рівнях освіти з орієнтацією її на міжнародні стандарти якості, інтенсифікувати діяльність зі зміцнення, інтеграції професій, рішуче повернути установи профосвіти до потреб місцевого ринку.

Головна мета професійної освіти може бути конкретизована у трьох напрямках [5].

Перший – створення умов для оволодіння людиною знаннями і навичками у сфері професійної діяльності, отримання кваліфікації чи перекваліфікація, що забезпечує участь особистості в суспільно корисній праці відповідно до її інтересів і здібностей. При цьому професійна освіта може розглядатися як засіб самореалізації особистості, оскільки саме у професійній діяльності найбільш повно розкриваються здібності людини, а також як засіб соціального самозахисту, усталеності й адаптації до умов ринкової економіки (мета, завдання і принципи професійної освіти).

Другий напрям – виховання соціально активної особистості, яка у своєму житті керується загальнолюдськими (честь, совість, людська гідність, справедливість) та культурно-національними (працелюбність, волелюбність, толерантність тощо) цінностями і здатна до перетворення виробництва, виробничих, економічних, суспільних відносин, до участі в управлінні, несе відповідальність за результати своєї діяльності тощо.

Третій напрям – задоволення нагальних і перспективних потреб виробництва у кваліфікованих фахівцях, рівень підготовки яких відповідав би вимогам науково-технічного, соціального прогресу, які б були професійно мобільними, мали різнобічні професійні й загальноосвітні знання, уміння та навички.

Перехід до нової освітньої технології обумовлений часом, в якому ми живемо, оскільки ми повинні влитися в Європейський освітній простір для того, щоб не залишитися поза Європою не тільки в освіті, а й у житті в цілому. Але це тільки одна сторона. З іншого боку, виникає ряд питань. Наприклад, чи готове наше суспільство повністю змінити свою систему освіти й не втратимо при цьому ми, як держава, своє обличчя?

Багато вчених і викладачів виступають проти такої докорінної зміни системи освіти. І для цього є свої передумови. Деякі країни, наприклад Німеччина, Китай, побудували і розвинули свої освітні системи на основі системи радянських часів. Чи настільки наша система професійної освіти, яка створювалася, розроблялася і застосовувалася десятиліттями, слабка і неефективна? Ряд досліджень свідчать про протилежне. Обсяг знань нашого сьогоденішнього дошкільника (5–6 років) відповідає рівню знань школяра європейської системи освіти віком 10–12 років (Іспанія, Португалія, Італія, Франція, Нідерланди, Фінляндія). І, на жаль, абсолютно реальним є той факт, що висока якість освіти – це досягнення попередньої епохи, попереднього покоління.

Тому, виходячи з цього, перетворення нинішньої системи освіти повинно відбуватися з обов'язковим урахуванням аналізу світових і європейських тенденцій реформування та модернізації професійної освіти.

Міністерством освіти і науки України прийнято низку заходів щодо зміни всієї ідеології професійної освіти, найважливішим з яких є перехід на її стандартизацію. Сьогодні ми вже можемо обговорювати, якою мірою сформований досвід переходу на роботу за стандартами української освіти та який відповідає вимогам забезпечення якості та реаліям розвитку українського суспільства [1].

Сучасний освітній процес супроводжують і характеризують два суперечливі і взаємовиключні явища.

По-перше, можливий крах освіти. Уже протягом багатьох років у нашій країні, як і інших країнах світу, обговорюється проблема краху освіти. При цьому все частіше висуваються причини, що мають суто зовнішній по відношенню до освіти характер: недостатнє фінансування, слабе матеріально-технічне оснащення, незадовільна підготовка кадрів і ін.

Зрозуміло, всі ці негативні явища сьогодні мають місце і руйнівно впливають на систему освіти.

В останні роки стало особливо ясно, що українська професійна освіта не виправдовує надій на розвиток і виховання людини, здатної до перебудови суспільного життя, виробництва, збереження культури, економіки та правопорядку.

По-друге, сьогодні спостерігається зміна освітньої парадигми. Основною суперечністю якої є суперечність між швидким темпом зростання знань у сучасному світі і обмеженими можливостями їх засвоєння індивідумом.

Модернізація українського суспільства повинна спиратися на модернізацію освіти, на її змістове і структурне оновлення. Необхідно зробити все можливе для ресурсної забезпеченості освітньої сфери. Однак ресурси повинні спрямовуватися не на консервацію системи, а на її ефективне оновлення. Консервувати навіть те, що колись було найкращим у світі, – значить свідомо гарантувати відставання.

Українська система освіти повинна перейти з режиму виживання в режим стійкого розвитку. Місія української професійної освіти повинна полягати у створенні соціальної стабільності й прогресу, відновленні і розвитку культурного та кадрового потенціалу країни.

Для цього потрібно досягти гармонії у всіх сферах людської діяльності, зокрема вирішити суперечність між людиною і природою, природою і суспільством, цивілізаціями і культурами та між самими людьми.

До основних тенденцій розвитку сучасної професійної освіти можна віднести:

- глобалізацію освіти, що визначається передусім тим, що освіта і суспільство невіддільні одна від одної. Сфера професійної освіти, як і освіти взагалі, покликана коригувати свої пріоритети і цінності з урахуванням не тільки актуальних, але і перспективних, довготривалих запитів як людини, так і суспільства;
- стандартизацію освіти: з одного боку, це надання деякої одноманітності, а з іншого, розроблення такого змісту професійної освіти, яке задовольнялося б відповідним стандартом.

Стандартизація освіти – одна з глобальних тенденцій у реформування професійної освіти в усьому світі. Її розглядають як основний засіб подолання кризи, що пояснюється відсутністю достатньої взаємної адаптації суспільства і освіти.

Основними завданнями стандартизації професійної освіти є створення системи нормативної документації, яка визначає прогресивні вимоги до рівня і якості професійної освіти, а також забезпечення контролю за виконанням цих вимог і правильністю використання документації.

Стандартизація освіти – це встановлення єдиних вимог до результатів освітньої діяльності в однотипних навчальних закладах, що не заперечує різноманіття способів їх досягнення.

Відповідно до Наказу МОН від 13.11.2017 року «Про затвердження стандартів професійної (професійно-технічної) освіти з робітничих професій» було розроблено і введено в дію нове покоління стандартів професійної освіти [6].

Компонентами стандартів професійної освіти першого покоління були: обов'язковий мінімум змісту основних освітніх програм; максимальний обсяг навчального навантаження учнів; вимоги до рівня підготовки випускників.

Важливою особливістю стандартів професійної освіти першого покоління стало те, що поряд з вимогами до рівня підготовки випускників у професійній сфері вони містили також загальні вимоги до розвитку особистості майбутніх фахівців, що, по суті, визначило сьогodнішню тенденцію, характерну для багатьох світових освітніх систем (у першу чергу для загальноєвропейської), формулювати вимоги до результатів навчання.

До позитивних особливостей розроблення нових стандартів професійної освіти необхідно віднести структурування ключових компетентностей – загальних здібностей й умінь, що дають змогу особі розуміти ситуацію, досягати успіху в особистісному й професійному житті, набувати соціальної самостійності та забезпечувати ефективну професійну міжособистісну взаємодію. Компетенції пов'язуються з трудовими діями, а компетентність – з професійними функціями. Відтак, у розробленні стандартів професійної освіти компетенції пов'язуються з трудовими діями, а компетентність – з професійними функціями. Відбір професійних і ключових компетентностей відбувається на основі врахування вимог професійного стандарту на конкретні робітничі професії [7].

Незважаючи на те, що освітні стандарти розширили академічну свободу освітніх установ загальної та професійної освіти у формуванні освітніх програм, вони повною мірою не змінили культуру проектування змісту освіти, оскільки:

- зберегли орієнтацію на модель інформаційних знань загальної та професійної освіти, в якій основний акцент робиться на формування переліку дисциплін, їх обсягів та змісту, а не на вимогах до рівня засвоєння навчального матеріалу;
- не подолали відриву від економіки, країн, що розвиваються, і окремих регіонів при проектуванні компонента освітнього закладу, що забезпечує підготовку фахівця під конкретного споживача.

Прискорення динаміки структурних змін в економіці зумовило також необхідність постійного оновлення змісту професійної освіти, що вимагало прийняття стандартів нового покоління для всіх рівнів професійної освіти. Це зумовлено, по-перше, назрілою необхідністю реформування освіти, що перебуває в кризовому стані підсистем, по-друге, розвитком ринкових відносин. Одночасне задоволення вимог особистості, роботодавця, ринку праці, потреби в освітніх послугах стає можливим тільки на основі суворої регламентації вимог до освіти.

Глобальна конкуренція охоплює сфери професійної освіти. Це означає, що якість освітніх послуг та інтелектуальних продуктів освітніх установ уже не може оцінюватися всередині національних і регіональних освітніх систем. І щоб досягти успіху, освітні установи повинні не просто підвищувати рівень освіти, а й забезпечити міжнародну порівнянність освітніх програм і результатів навчання, долучатися до міжнародних професійних мереж і потоків академічної мобільності.

Варто зазначити, що стандартизація, конкретизуючи вимоги до підготовки фахівців, у деякому сенсі їх «звужує», хоча повинна давати можливість розширення освіти через варіативність, у цьому полягає їх діалектичний зв'язок. Виходячи з цього, можна окреслити кілька позицій проблеми стандартизації професійної освіти, яка містить важливі питання, від відповіді на які стане зрозуміло, чи здатна сучасна модернізація освіти забезпечити необхідну якість та «довіру» з боку особистості, суспільства, держави і бізнесу.

Стандартизація освіти в епоху глобалізації забезпечує порівнянний рівень освіти в різних країнах, що дозволяє учням освоювати різні компетенції в освітніх організаціях різних країн. Крім того, відбувається передача технологій, як інформаційних, так і гуманітарних, транслюються цінності й елементи культури (можливо, і не найкращі її зразки). Формується можливість швидкого перенесення виробництв в умовах глобалізації на ринки праці з більш дешевою робочою силою (підготовлених за рахунок держав для цілей міжнародного бізнесу). Перша позиція щодо порівнянних рівнів освіти містить певні особливості (зокрема, ставить усіх учасників на однакові ступені освітнього процесу). Так, це дає можливість для порівняльного аналізу рівня освіченості студентів, надає можливість для навчання в різних навчальних закладах, і ці позитивні сторони не викликають сумнівів.

Однак у зв'язку з цим українська освіта не планує інноваційного процесу свого розвитку, оскільки він не повинен відрізнятись від інших країн, і передбачається, що там вже все зроблено краще, ніж у нас. Поряд із цим необхідно відзначити, що перехід на програми бакалаврату остаточно заплутали наших роботодавців. Якщо в системі середньої професійної освіти було закладено базовий і підвищений рівень підготовки, то при переході на бакалаврат у системі вищої освіти фактично відбулося зниження рівня підготовки від фахівця до компетентісно-орієнтованого бакалавра. Велика кількість коледжів, переданих Міністерством освіти та науки України в регіони і до складу вишів, практично зникла. Нині виші не готові здійснювати компетентісно-орієнтовану підготовку (припустимо, як у коледжі) в силу відсутності обладнання, кваліфікованих фахівців, відсутності мотивації, що призводить до скорочення лекційних курсів і передавання всієї відповідальності за результати навчання самим студентам через самостійну роботу. Практично це відмова від сформованої за багато років в Україні інженерної підготовки, де лекційна форма роботи зі студентами дозволяла розвивати наукові школи та зарекомендувала себе ще в радянські роки.

Щодо передавання та освоєння нових технологій можна відзначити багато позитивного (наприклад, те, що розвиток освіти можливий тільки у відкритому середовищі, важлива взаємодія учасників освітнього процесу і ін.). Водночас не секрет, що автори інноваційних освітніх технологій не завжди бажають ділитися своїми знахідками. З одного боку, це пов'язано з дотриманням авторських прав на інноваційні освітні технології, з іншого – в ряді ситуацій авторам вигідно не поширювати свої напрацювання, оскільки це може мати і комерційний ефект. Формування соціально-культурних орієнтацій розвитку суспільства реалізується в сучасному світі різними засобами: Інтернет-технологіями, ЗМІ, системою освіти. Не секрет, що розвиток регіону часто визначається рівнем професійної і загальної культури населення.

Сприйняття, в тому числі й критичне, соціально-культурних орієнтирів інших країн залежить від рівня загальної та професійної культури, що формується передусім системою освіти. Сьогодні спостерігається зниження ролі гуманітарного, загальнокультурного блоку підготовки студентів, і це може бути пов'язано з можливістю швидкого перенесення виробництв в умовах глобалізації на ринки праці з більш дешевою робочою силою (підготовлених державами для цілей міжнародного бізнесу).

У процесі модернізації національної освіти нам необхідно враховувати також інтеграційні та інноваційні процеси в європейській і світовій освіті. Україна приєдналася до Болонської конвенції, яку країни Європи підписали ще кілька років тому, і це вимагає від нас знання зарубіжної освіти, потреби узгоджувати власні кроки з досвідом, з поширеними в масштабах континенту нормами і стандартами.

Які б інноваційні технології не застосовувалися в процесі навчання, варто пам'ятати, що їх використання має бути спрямоване на досягнення основної мети – високої якості освіти.

На сьогоднішній день оцінювання якості професійної освіти належить лише державним структурам. Однак зауважимо, що будь-яка оцінка якості є відносною, тому що залежить від безлічі об'єктивних і суб'єктивних факторів. Тому монополне право на єдину правильну оцінку якості не може належати жодній організації. Необхідне залучення агентств громадського оцінювання, які доповнювали б один одного [8].

У сучасному світі, де технології оновлюються швидше, ніж життя одного покоління людей, навчальний процес необхідно спрямовувати не тільки на засвоєння базових знань, а й на набуття вмінь і навичок самостійно засвоювати нові знання та інформацію протягом усього життя і ефективно використовувати їх на практиці. Тому професійна освіта повинна підготувати людину до формування таких якостей, як толерантність, сприйняття інших культур, релігій, цінностей, уміння спілкуватися з їх носіями.

Вища освіта в Україні була і залишається орієнтованою на підготовку кадрів вищої кваліфікації, отже, в рамках вже законодавчо прийнятих рішень слід розглянути можливість ввести поряд з магістерської підготовкою, орієнтованою на дослідницьку роботу, підготовку, орієнтовану на інноваційні технології та практики з такими ж термінами навчання, що дозволить формувати наукові технологічні, інженерні школи; з огляду на те, що в сучасній професійній підготовці спостерігається зміщення кордонів професійних вимог; перейти на підготовку за освітніми програмами, сформованими за схемою «професійна освіта (коледж) – вища освіта (бакалаврат) – вища освіта (магістратура, спеціаліст)» з виключенням практики трансферу дисциплін у ВНЗ, вивчених у коледжі (оскільки вони мають різну спрямованість і відрізняються за своїм змістом і компетенціями); потрібно побудувати чітку логіку у кваліфікаційних вимогах до випускників через професійні стандарти в контексті освітніх програм, а не рівнів освіти; можливо розглянути питання про інтеграцію статусу професійної та вищої освіти. Це дозволить відійти від рівневої диференціації статусності одержуваної студентами освіти і орієнтувати їх на освітні програми.

Сучасна професійна освіта – це освіта нового покоління. Насамперед варто поглянути на весь процес формування нового покоління Державних стандартів освіти і їх поєднання зі створюваними професійними стандартами. Безумовно, цей дуже складний процес повинен бути методологічно обґрунтований, визначені підстави побудови нового покоління освітніх стандартів, обумовлені метою всієї професійної підготовки. В основі методології нового покоління стандартизації лежать Болонський процес і пов'язаний з цим перехід на компетентнісний підхід, що визначають новий рівень і якість підготовки випускника. Таким чином, об'єктивно існує проблема визначення мети професійної освіти. Ця мета визначена державою в нормативних документах.

Співвідношення мети професійної освіти, вимог професійної спільноти і роботодавців повинно створити нові професійні стандарти. Але ж є ще й мета професійної освіти, пов'язана з інтересами самої особистості учня. І ці інтереси з часом будуть проявлятися більше і більше. Усе визначається ступенем активності самого учня, його зацікавленості власною професійною долею, соціальною роллю та громадянською позицією. Сучасний Державний освітній стандарт дає широкі можливості для врахування інтересів учнів. Оскільки подальша професійна кар'єра як мета для багатьох зі студентів є «відкладеною» до закінчення навчання, то певна частина допускає, що після закінчення не працюватимуть за отриманою спеціальністю. В умовах демографічного спаду навчальні заклади надають широкий спектр підготовки за різними напрямками, і молоді, здавалося б, нескладно вибрати найбільш цікавий.

Мета професійної освіти з позицій особистості – забезпечення професійної та особистісної самореалізації [2].

Тому звернемо увагу на запропоновану модель професійного стандарту у варіанті, що його повинна розробити освіта спільно з Українським союзом промисловців і підприємців (УСПП). Основна увага має бути приділена професійним знанням та компетенціям. У них немає вимог до особистості, хоча кожен вид професійної діяльності має свої психологічні особливості (монотонність, комунікативність, оперування знаками і схемами та ін.). Державні освітні стандарти також не розглядають аспект вимог до особистості.

Таким чином, стандартизація освіти, необхідна для формування змісту і певних орієнтирів оцінки рівня підготовки школярів і студентів, водночас спрямована на знеособленого учня, для якого запропоновано варіанти вибору. У цьому випадку стандартизація буде потрібна для вчителя і викладача в плані орієнтування у формуванні змісту і технології навчання.

Для особистості і її формування необхідна своя парадигма, реалізована в умовах професійних і освітніх стандартів та орієнтована на формування здатності учня стати тим, ким він може стати в умовах школи, коледжу, вишу. Методологія формування освітніх стандартів повинна спиратися на парадигму особистісного розвитку, де інтереси особистості стикаються з пропозиціями професійних стандартів. Але інтереси особистості повинні бути відображені в стандарті нового типу. Таким чином, обговорювані нині підходи до формування четвертого покоління освітніх стандартів повинні спиратися на той досвід, який ми отримуємо в процесі підготовки випускників-бакалаврів. Незалежно від Болонського процесу і його орієнтування на компетентнісний підхід формування особистості і її здатності до саморозвитку та

самореалізації є єдиний правильний шлях формування процесу стандартизації, освіти спрямованої на людину. Методологія формування освітніх стандартів повинна спиратися на парадигму особистісного розвитку, де інтереси особистості спираються на освітні стандарти і стикаються з пропозиціями професійних стандартів. У розробленні стандартів, на нашу думку, головна мета професійної підготовки – формування загальної і професійної культури випускника, саме вона є основою побудови методології, орієнтованої на загальний та професійний розвиток особистості учня.

«Відрив» освітніх організацій професійної освіти від галузевої структури позначається на сучасному розвитку державно-приватного партнерства. Сьогодні багато підприємств зацікавлені у створенні власних освітніх структур, орієнтованих на корпоративні цілі. Формування багатofункціональних центрів на підприємствах, куди буде відкрито допуск до навчання, більшою мірою орієнтоване на підвищення кваліфікації та перепідготовку своїх фахівців. Прикладом може бути створення і робота Національного агентства кваліфікацій як пріоритету роботи МОН. Воно трансформуватиме перехід професійних стандартів у освітні. Однак його поява залежить від прийнятого нового Закону «Про освіту». Національне агентство повинно буде не тільки координувати розроблення освітніх та професійних стандартів, але й формуватиме вимоги до процедур присвоєння кваліфікацій та визнання результатів неформального та інформального навчання [2]. Саме Національне агентство кваліфікацій, за словами першого заступника Міністра освіти і науки України Володимира Ковтунця, допоможе поєднати ринок праці та освітню сферу.

Нові стандарти оцінювання будуть визначати рівень компетентностей, яким мають володіти випускники після отримання відповідного рівня освіти. Для цього потрібно створювати кваліфікаційні центри з незалежним тестуванням, де буде проводитись визнання кваліфікацій. Володимир Ковтунець також відзначив, що впровадження Національної рамки кваліфікацій (НРК) сприятиме міжнародному визнанню кваліфікацій, отриманих в Україні. «Ми маємо створити ту рамку кваліфікацій, яка буде узгоджена з європейською. Реформи, що пов'язані з цим, спрямовані виключно на її вдосконалення», – зазначив перший заступник міністра [9].

Окрім цього, було обговорено створення спеціального сайту – який має стати інформаційним майданчиком для всіх зацікавлених осіб з питань Національної рамки кваліфікацій (НРК). Зокрема, на ньому розмішуватимуться всі нормативно-правові документи, реєстри кваліфікацій, освітні та професійні стандарти.

Таким чином, інтерес бізнесу в співпраці з освітніми організаціями, безумовно, є, однак масштаб перепідготовки, підготовки і підвищення кваліфікації свідчить про те, що професійна освіта здійснюється в більш широких масштабах поза освітніми організаціями. Для підготовки «своїх» кадрів Національне агентство кваліфікацій повинно розглядати професійні стандарти в компетентнісному форматі, їх повинен цікавити досвід вирішення професійних завдань працівниками підприємств. Можливо, що відрив від галузей виник не тільки через відомчу належність, а й від того, що професійний стандарт повинен бути представлений мовою, зрозумілою бізнесу, а саме через досвід вирішення професійних завдань. До речі, досвід є найважливішою складовою професійної культури випускника.

Висновок. Перспективи вирішення проблеми стандартизації професійної освіти повинні враховувати: мету професійної освіти з позицій особистості: забезпечення професійної та особистісної самореалізації; вибудовування єдиної галузевої системи кваліфікаційних вимог для всіх професій і спеціальностей, що дозволить створити Державні освітні стандарти і освітні програми зі зрозумілими вимогами до випускників; співвідношення мети професійної освіти особистості і вимог професійного співтовариства (де вони повинні перетинатися); орієнтація студентів повинна бути спрямована на освітню програму, а не на рівень професійної освіти.

Список використаних джерел та літератури

1. Закон України «Про освіту» // Законодавчі акти України з питань освіти: За станом на 28 вересня 2017 року / Верховна Рада України; Комітет з питань науки і освіти. Офіційне видання. – К. : Парламентське вид-во, 2017. – С. 39.
2. Гончаренко С. У. Державні стандарти професійної освіти : теорія і практика / С. У. Гончаренко, Н. Г. Ничкало, В. Х. Петренко. – Хмельницький : ТУП, 2002.
3. Вища освіта України і Болонський процес : навчальний посібник / За редакцією В. Г. Кременя / М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук, В. В. Грубінко, І. І. Бабін. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с.
4. Савченко І. М. Інформаційний супровід стандартизації підготовки кваліфікованих робітників в Україні і Російській Федерації / І. М. Савченко // Професійно-технічна освіта. – 2011. – № 3. – С. 37–40.
5. Гришук Ю. В. Визначення професійної освіти і навчання: сучасні акценти / Ю. В. Гришук // Педагогічний процес: теорія і практика. – 2014. – Вип. 4. – С. 16–22. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pptp_2014_4_6. – Дата звернення: 19.04.2018.

6. Наказ МОН від 13.11.2017 року «Про затвердження стандартів професійної (професійно-технічної) освіти з робітничих професій» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://osvita.ua/legislation/proftech/58400/>. – Дата звернення: 19.04.2018.
7. Радкевич В. О. Компетентнісний підхід до розроблення державних стандартів професійно-технічної освіти / Валентина Радкевич // Проф.-техн. освіта. – 2012. – № 3 (56). – С. 8–10.
8. Вікторов В. Основні критерії та показники якості освіти / В. Вікторов // Вища школа. – 2006. – № 1.
9. Доповідь першого заступника Міністра освіти і науки України В. Ковтунця [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/>. – Дата звернення: 24.04.2018.

Наталья Николаевна Ванина,
кандидат экономических наук, доцент,
старший научный сотрудник
Института профессионально-технического
образования НАПН Украины,
e-mail: nvanina.science@gmail.com

МОДЕРНИЗАЦІЯ СТАНДАРТОВ ПРОФЕСІОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАННЯ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

В статье рассмотрены проблемы модернизации стандартизации профессионального образования. Отмечена связь стандартизации и профессионального образования. Выделены основные направления стандартизации профессионального образования в Украине. Рассмотрены направления создания в стране центров развития квалификаций. Обнаружены компоненты стандартов профессионального образования. Обозначены такие проблемные вопросы стандартизации профессионального образования, как глобализация и стандартизация образования. Предложено использование инновационных технологий в процессе обучения.

Ключевые слова: стандартизация образования, модернизация профессионального образования, компоненты стандартов, глобализация образования, профессиональные стандарты, образовательные стандарты, инновационные технологии.

Natalia Vanina,
Candidate of economic sciences,
Associate professor, Senior Researcher,
Institute of Vocational Education of the National
Academy of Sciences of Ukraine,
e-mail: nvanina.science@gmail.com

MODERNIZATION OF STANDARDS FOR PROFESSIONAL EDUCATION AT THE CURRENT STAGE

The article deals with the problems of modernization of vocational education standardization. The connection between standardization and vocational education is noted. The main directions of standardization of vocational education in Ukraine are defined. The directions of creating centers of development of qualifications in the country are considered. The components of the standards of vocational education are determined.

Such problematic issues of vocational education standardization as globalization and standardization of education are indicated. The use of innovative technologies in the learning process is offered.

Introduction. *The dynamics of the socio-economic situation development in the country and in the world shows that the quality of human capital in current conditions plays a key role. Undoubtedly, in the conditions of inflation, the unstable state of the Ukrainian economy, the attention of the authorities to structural changes in the economy has increased, that allows the implementation of innovative technologies. In this connection, the attention is also paid to the personnel potential of modern innovative production, training of skilled personnel and discussion of further problems of the development of the education system in the new edition of the Law of Ukraine «On Education».*

Purpose. *The purpose of the paper is to consider the problem issues of standardization and prospects for their solution in the process of modernization of vocational education.*

Methods. *Adaptation to changing socio-economic and state-political conditions of Ukraine's development.*

Activation of the content and quality of vocational training at all levels of education with its orientation towards international quality standards.

The transition to a new educational technology in the European educational space and the transition to its standardization.

Creating a system of normative documentation, ensuring control over the fulfillment of these requirements and the correct use of documentation.

Structure of key competencies - general abilities.

Transfer and development of new technologies.

Application of integration and innovative processes in European and world education.

Focusing on the training of highly skilled personnel within the framework of legislative decisions.

Focusing on a new model of a professional standard in the option to be developed by the Ukrainian Union of Industrialists and Entrepreneurs.

Implementation of the «separation» of educational organizations of vocational education from the sectoral structure affects the modern development of public-private partnership.

Results. *The problematic issues of modernization of standardization of professional education of the new generation are considered. The main directions of standardization of vocational education in Ukraine are highlighted. The article considers the possibilities of creation of qualification centers in the country aimed at preparing and retraining the personnel of the enterprises.*

Conclusion. *Prospects for solving the problem of standardization of vocational education should take into account: the purpose of vocational education from the standpoint of personality: ensuring professional and personal self-realization; the construction of a single sectoral system of qualification requirements for all professions and specialties, which will allow to create state educational standards and educational programs with clear requirements for graduates; the ratio of the purpose of professional education of the individual and the requirements of the professional community (where they must intersect); the orientation of students should be directed towards an educational program, rather than a level of professional education.*

Key words: *standardization of education, modernization of vocational education, standards components, globalization of education, professional standards, educational standards, innovative technologies.*

References

1. Zakon Ukrainy «Pro osvitu» // Zakonodavchi akty Ukrainy z pytan osvity: Za stanom na 28 veresnya 2017 roku / Verxovna Rada Ukrainy; Komitet z pytan nauky i osvity. Oficijne vy'dannya. – K.: Parlaments'ke vy'd-vo, 2017. – S. 39.
2. Goncharenko S. U. Derzhavni standarty profesijnoyi osvity: teoriya i praktyka / S. U. Goncharenko, N. G. Ny'chkalo, V. X. Petrenko. – Xmel'ny'cz'kyj: TUP, 2002.
3. Vy'shha osvita Ukrainy i Bolons'kyj proces: navchal'nyj posibnyk / Za redakciyeyu V. G. Kremenyha / M. F. Stepko, Ya. Ya. Bolyubash, V. D. Shy'nkaruk, V. V. Grubinko, I. I. Babin. – Ternopil': Navchal'na kny'ga – Bogdan, 2004. – 384 s.
4. Savchenko I. M. Informacijnyj suprovid standartiv zaciyi pidgotovky kvalifikovanyx robitnykiv v Ukraini i Rosijs'kij Federaciji / I. M. Savchenko // Profesijno-texnichna osvita. – 2011. – № 3. – S. 37–40.
5. Gry'shhuk Yu. V. Vy'znachennya profesijnoyi osvity i navchannya: suchasni akcenty / Yu. V. Gry'shhuk // Pedagogichnyj proces: teoriya i praktyka. – 2014. – Vy'p. 4. – S. 16–22. – [Elektronnyj resurs]. – Rezhy'm dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pptp_2014_4_6. – Data zvernennya: 19.04.2018.
6. Nakaz MON vid 13.11.2017 roku «Pro zatverdzhennya standartiv profesijnoyi (profesijno-texnichnoyi) osvity z robitny'chy'x profesij» [Elektronnyj resurs]. – Rezhy'm dostupu: <https://osvita.ua/legislation/proftech/58400/>. – Data zvernennya: 19.04.2018.
7. Radkevych V. O. Kompetentnisnyj pidxid do rozroblennya derzhavny'x standartiv profesijno-texnichnoyi osvity / Valenty'na Radkevych // Prof.-texn. osvita. – 2012. – № 3 (56). – S. 8–10.
8. Viktorov V. Osnovni kry'teriyi ta pokazny'ky yakosti osvity / V. Viktorov // Vy'shha shkola. – 2006. – № 1.
9. Dopovid' pershogo zastupny'ka Ministra osvity i nauky Ukrainy V. Kovtuncya [Elektronnyj resurs]. – Rezhy'm dostupu: <http://mon.gov.ua/>. – Data zvernennya: 24.04.2018.

Отримано редакцією 30.04.2018 р.